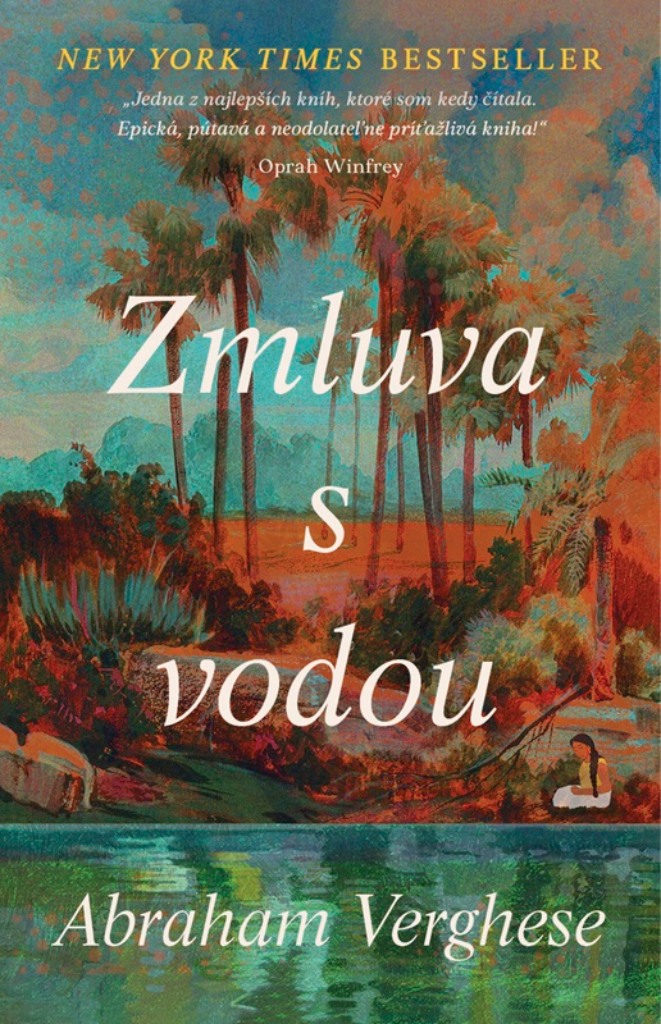

NEW YORK TIMES BESTSELLER

*„Jedna z najlepších kníh, ktoré som kedy čítala.
Epická, pútavá a neodolateľne príťažlivá kniha!“*

Oprah Winfrey

The background is a vibrant, painterly illustration of a tropical scene. It features several tall palm trees in the foreground and middle ground. A river or stream flows through the center, with a person sitting on the bank in the lower right corner. The color palette is rich, with warm oranges, reds, and yellows in the foreground, transitioning to cooler blues and greens in the background. The overall style is reminiscent of a classic oil painting.

*Zmluva
S
vodou*

Abraham Verghese

KNIŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

Zmluva
s
vodou

Zmluva
S
vodou

Abraham Verghese

TATRAN

Z anglického originálu Abraham Verghese: THE COVENANT OF WATER,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Grove Atlantic,
New York 2023,

preložila Marianna Bachledová.

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2024 ako 5460. publikácia
a 197. zväzok edície LUK – Knižnica svetových bestsellerov.

Vydanie I.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Daniela Šinková

Jazykové redaktorky Adriana Oravcová, Zlata Sršňová

Odborná spolupráca Ján Országh, PhD.,

MUDr. Ronald Koch, MUDr. Viktor Murgaš

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign, Bratislava

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

All rights reserved.

Copyright © 2023 by Abraham Verghese

Illustrations © 2023 by Thomas Varghese

Map by © Martin Lubikowski, ML Design, London

Translation © Marianna Bachledová 2024

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2024

ISBN 978-80-222-1528-2

Túto knihu venujem Mariam Verghešovej

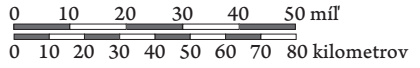
In memoriam

Z Edenu vytekala rieka, aby zavlažovala záhradu.

GENEZIS 2, 10

Dokonalé okruhliaky nevznikajú pod údermi kladiva,
ale vďaka tancujúcej vode.

RABÍDRANÁTH THÁKUR

- historické štátne hranice
- moderné štátne hranice
- moderné hranice okresov
- Západný Ghát a statkárske oblasti

**KÓČIN A TRAVANKÚR
KNIEŽACIE ŠTÁTY**

Prvá část

KAPITOLA 1

Navždy

1900, Travankúr, južná India

Má dvanásť rokov a ráno sa vydáva. Matka s dcérou ležia na rohožke a dotýkajú sa lícami.

„Najsmutnejším dňom v živote dievčaťa je ten svadobný,“ povie matka. „Ak Boh dá, potom to už bude iba lepšie.“

O chvíľu počuje, že matkino posmrkávanie vystriedal pravidelný dych, a potom tiché pochrapkávanie, ktoré v mysli dievčaťa nastolí poriadok v rozptýlených zvukoch noci: od drevených stien, ktoré vydychujú horúčavu dňa, po psa šuchtajúceho sa po piesku na nádvorí.

Ozve sa volanie indickej kukučky: *Kežekketa? Kežekketa? Kde je východ? Kde je východ?* Dievčatko si predstavuje, ako sa pritom vtáčik zhora pozerá na čistinu, kde nad domom čupí obdĺžniková strecha z palmových listov. Pred sebou vidí lagúnu a za sebou zátoku s ryžovým poľom. Niekedy vydrží volať celé hodiny a nedá im spať... potom odrazu stíchne, akoby si ho vystriehla kobra. V následnom tichu už zátoka nespieva žiadnu uspávanku: iba hrkoce vyleštenými okruhliakmi.

Zobudí sa pred úsvitom, keď ešte matka spí. Voda v ryžovom poli sa cez okno trblieta ako tepané striebro. Na verande čaká otcovo ozdobné prútené kreslo *káru kaséra*, prázdne a opustené. Nadvihne písaciu dosku sklopenú krížom cez dlhé laktové opierky a posadí sa. V prútenom výplete cíti odtlačené otcovo telo.

Na brehu lagúny rastú štyri kokosové palmy, ale než sa narovnajú k nebu, najskôr sa ohýbajú k vode, akoby sa chceli pokochať vlastným odrazom. *Zbohom, lagúna. Zbohom, zátoka.*

„*Móle?*“ oslovil ju včera otcov strýko, čo ju prekvapilo. V poslednom čase nemal vo zvyku volať ju *móle*, čiže dcérka. „Našli sme ti dobrú partiu!“ Hovoril s ňou úlisným tónom, akoby nemala dvanásť rokov, ale štyri. „Tvoj ženích si váži, že pochádzaš z dobrej rodiny a si dcérou kňaza.“ Vedela, že strýko sa ju už nejaký čas pokúša vydať, ale toto jej predsa len pripadalo akési unáhlené. Ale čo na to mala povedať? O týchto záležitostiach rozhodujú dospelí. Bezmocnosť v matkinej tvári ju zahanbovala. Hoci k matke veľmi chcela cítiť úctu, dokázala ju iba ľutovať. Neskôr, keď osameli, matka jej povedala: „*Móle*, tento dom nám už nepatrí. Tvoj strýko...“ Vysvetľovala to úpenlivo, akoby dcéra protestovala. Jej slová sa však vytratili a oči sa jej začali nervózne mihať. Jašterice nosili po stenách príbehy. „V čom môže byť život tam inakší? Na Vianoce je hostina, cez pôst sa postí... v nedeľu sa chodí do kostola. Je tam rovnaká sviatosť oltárna, rovnaké kokosové palmy aj kávovníky. Je to dobrá partia... Je zabezpečený.“

Prečo by sa zabezpečený muž ženil s nezabezpečeným dievčaťom bez vena? Čo pred ňou taja? Čo mu chýba? V prvom rade mladosť, má štyridsať rokov. Jedno dieťa už má. Pred pár dňami po odchode svadobného dohadzovača náhodou začula, ako strýko dohovára jej matke: „No a čo, keď sa jeho teta utopila? To neznamená, že majú v rodine šialenstvo. Kto to kedy počul, že by sa v rodine dedila smrť utopením? Dobrú partiu každý závidí, ľudia si vždy nájdu niečo, čo sa dá zveličiť.“

Sedela v otcovom kresle, hladila vyleštené opierky a na okamih si predstavila otcove predlaktia. Otec, ako väčšina Malajalámcov, pripomínal milého medvedíka: mal chlpaté ruky, hrud', a dokonca aj chrbát, takže sa nikdy nedotkla jeho pokožky, vždy cítila iba tú mäkkú srseť. V tomto kresle, otcovi na kolenách, sa naučila písma. Keď sa jej v škole darilo, hovorieval: „Máš dobrú hlavu. Ale ešte dôležitejšie je zachovať si zvedavosť. Pôjdeš na strednú školu. Aj na vysokú! Prečo nie? Nedovolím ti vydať sa tak skoro, ako sa vydávala tvoja matka.“

Biskup otcovi prideliť problémový kostol neďaleko mesta Munkajam, kde žiadny *ačen*, otec-kňaz, dlho nevydržal, lebo tam robili problémy mohamedánski obchodníci. Nebolo to dobré miesto pre rodinu, ranné hmly hrýzli človeka do kolien ešte napoludnie a do večera mu vystúpali až k brade, tamojšia vlhkosť ľuďom spôsobovala pískanie v hrudi, reumu a horúčky. Neprešiel ani rok a otec sa vrátil s takou zimnicou, že mu drkotali zuby, kožu mal na dotyk horúcu a močil akúsi čiernu te-

kutinu. Kým stihli zohnať pomoc, prestala sa mu dvíhať hrud'. Keď mu matka k perám priložila zrkadielko, už sa nezahlilo. Otcov dych sa premenil na vzduch.

To bol najsmutnejší deň jej života. Azda môže byť manželstvo horšie?

Naposledy vstala z prúteného kresla. Otcovo kreslo a posteľ z tиковého dreva v jej očiach predstavovali relikvie ako po svätcovi, zotrúvala v nich jeho podstata. Kiežby si ich tak mohla vziať do svojho nového domova.

V domácnosti nastane ruch.

Utrie si oči, vystrie plecيا, zdvihne bradu, zdvihne ju v ústrety všetkému, čo tento deň prinesie: nelúbošť lúčenia, odchod z domu, ktorý už viac nie je jej domovom. Zmätok a trápenie sú v Božom svete nepochopiteľné záhady, Biblia však ukazuje, že niekde za tým je poriadok. Ako by povedal jej otec: „Viera znamená vedieť, že je v tom vzor, aj keď ho vôbec nevidno.“

„Budem v poriadku, *appa*,“ povie, keď si predstaví jeho úzkosť. Keby bol nažive, dnes by sa nevydávala.

Predstaví si jeho odpoveď: *Dobrý manžel ukončí otcovské starosti. Modlím sa, aby ti ním ten človek bol. Jedno však viem: ten Boh, ktorý na teba dával pozor tu, s tebou bude aj tam, móle. Sľubuje nám to v evanjeliu. „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do konca sveta.“*

KAPITOLA 2

V dobrom aj v zlom

1900, Travankúr, južná India

Cesta do ženíchovho kostola zaberie takmer pol dňa. Prievozník vedie čln labyrintom neznámych kanálov popod ohnivočervené ibišteky, kde domy stoja tak blízko pri vode, že by sa mohla dotknúť čupiacej stareny, ktorá trasie plochým košíkom a previeva ryžu. Počuje chlapca čítať staručkému slepcovi noviny *Manóramá* a starec si šúcha hlavu, akoby ho tie správy boleli. Každý dom je samostatný vesmír, v niektorých žijú deti v jej veku a pozerajú sa, ako ide okolo. „Kam ste sa vybrali?“ opýta sa pomedzi čierne zuby všetečný chlap s obnaženou hrudou. Čierny ukazovák pokrytý práškom z dreveného uhlia, ktorým si umýva zuby, na polceste zastane. Prievozník naňho vrhne nevraživý pohľad.

Kanál ich vypluje na vodu pokrytú takým hustým kobercom lekien a lotosov, že by sa po nich dalo chodiť. Kvety sa pootvárali ako gratulanti. Impulzívne jeden chytí a vytiahne ho za stonku ukotvenú hlboko pod vodou. Ružový klenot sa so šplechnutím uvoľní: je zázrak, že z takej kalnej vody môže pochádzať čosi také krásne. Strýko strelí pohľadom po jej matke, ktorá mlčí, hoci sa bojí, že dcéra si zašpiní sukňu *mundu* alebo vršok *kavani* s jemným zlatým lemom. Čln naplní ovocná vôňa. Dievčatko naráta dvadsaťštyri okvetných lístkov. Keď sa prederú lotosovým kobercom, ocitnú sa na jazere takom širokom, že opačný breh ani nevidno, a voda je tam stojatá a hladká ako sklo.

Premýšľa, či takto vyzerá aj oceán. Skoro medzitým zabudla, že sa vydáva. Vystúpia na prístavnom móle a prestúpia do obrovského kanoe s oboma koncami vykrútenými dohora ako suchý fazuľový struk, ktoré

pomocou tyčí poháňajú štíhli svalnatí muži. Uprostred lode stoja dva tucty pasažierov a pred slnkom sa chránia dáždnikmi. Pochopí, že cestuje veľmi ďaleko a domov sa len tak ľahko na návštevu nedostane.

Jazero sa plynule mení na širokú rieku. Čln zachytí prúd a naberie rýchlosť. Na vyvýšenine v diaľke konečne vidno masívny kamenný kríž, ktorý drží stráž nad malým kostolíkom a jeho ramená vrhajú tieň na riekku. Je to jeden zo siedmich kostolov, ktoré tu po svojom príchode založil svätý Tomáš. Ako každé dieťa z nedeľnej školy, aj ona dokáže ich názvy sypať z rukáva. Kóduungalúr, Paravúr, Níranam, Pálajúr, Nílakkal, Kókkamangalam, Kóllam, Tiruvitámkódu. Možnosť vidieť jeden z nich na vlastné oči jej však vyrazí dych.

Dohadzovač z mestečka Ranni pochoduje tam a späť po nádvorí. Mokré škvvrny začínajúce pod pazuchami *džubby* sa mu na hrudi zbiehajú do jedného flaku. „Ženích tu mal už dávno byť,“ povie. Pramienky vlasov, ktorými si začesal plešinu, sa mu zošuchli späť na ucho a pripomínajú pierka papagája. Keď nervózne prehltnie, hrvoľ na hrdle mu nadskočí. Pôda jeho dediny sa preslávila najlepšimi ryžovými poľami a tým, že z nej rastú presne takéto strumy.

Ženíchov sprievod pozostáva iba z jeho sestry Tankammy. Statná usmiata žena schmatne budúcu švagrinu za drobné rúčky a láskyplne ich zovrie. „Už ide,“ povie. *Ačen* si cez rúcho prehodí obradnú štólu a zaviazne si vyšívaný opasok. Vystrie ruku dlaňou nahor a mlčky sa pýta: *No?* Nikto nereaguje.

Nevesta sa chveje, hoci je sparno. Nie je zvyknutá mať na sebe *čattu* ani *mundu*. Oddnes už žiadna dlhá sukňa s farebnou blúzkou. Bude nosiť rovnakú uniformu vydatých žien ako jej matka a teta, v kresťanskom svete svätého Tomáša je ich farbou biela. *Mundu* nosia aj muži, ale to ženské sa viaže zložitejšie: voľný okraj sa trikrát nazberká, preloží a zastrčí, čím sa vytvorí vejár zakrývajúci tvar nositeľkinho pozadia. Zakrývať má aj neforemná biela *čatta*, blúzka s krátkymi rukávami a výstrihom do V.

Vysokými oknami dovnútra vniká svetlo a vrhá šikmé tieň. V hrdle ju štekľí kadidlo. Ani v tomto kostole nie sú lavice, len červená oxidová podlaha a na nej hrubý kokosový koberec, aj to len vpredu. Strýko si odkašle. V prázdnom priestore sa všetko ozýva.

Dúfala, že na svadbu príde jej sesternica z prvého kolena a zároveň najlepšia kamarátka. Vydávala sa pred rokom, tiež v dvanástich rokoch,

za dvanásťročného ženícha z dobrej rodiny. Ženíša sa na svadbe tváril ako znudene ako banán vo výklade a viac ho zaujímali šušne než obrad, preto *ačen* prerušil *kurbanu* a zasyčal: „Prestaň si vŕtať v nose! Žiadne zlato tam nenájdeš!“ Sesternica jej z nového domova napísala, že spáva a hráva sa s ostatnými dievčatami z oboch rodín a že je rada, že so svojím otravným manželom nemá nič spoločné. Keď ten list prečítala matka dievčatka, významne vyhlásila: „Nuž, to sa jedného dňa zmení.“ Dievčatko premýšľala, či sa to práve deje a čo to znamená.

Čosi rozvíri vzduch. Matka pošuchne malú nevestu vpred a odstúpi.

Odrazu sa vedľa nej týči ženích a *ačen* náhlivo začína obrad – *čo sa mu má v maštali každú chvíľu oteliť krava?* Nevesta hľadá priamo pred seba.

V špinavých šošovkách *ačenových* okuliarov si všimne odraz: siluetu veľkej postavy na pozadí svetla z východu a vedľa nej drobnú postavičku – to je ona sama.

Aké je to mať štyridsať rokov? Je ešte starší ako jej matka. Odrazu jej príde na um myšlienka: ak je vdovec, prečo sa namiesto nej neoženil s jej matkou? Odpoveď však pozná: údel vdovy je len o málo lepší než údel malomocného.

Ačenov spev odrazu zneistie, lebo nastávajúci manžel sa mu – nemysliteľne – otočí chrbtom, aby si nevestu obzrel. Civie jej do tváre a dychčí, akoby práve dorazil z veľkej diaľky. Ona sa neodváža zdvihnúť zrak, ale zachytí jeho zemitý pach. Nekontrolovateľne sa roztrasie. Zavrie oči.

„Veď je to dieťa!“ počuje ho zvoľať.

Otvorí oči a vidí, ako prastrýko v snahe zastaviť odchádzajúceho ženícha vystrčí ruku, ale ženích mu ju odfrnkne ako mravca z rohožky.

Tankamma vybehne za ženíchom na úteku a zástera brušného tuku sa jej pritom hompáľa zo strany na stranu, hoci si ju pridržiava dľaňami. Predbehne ho pri odpočívadle, ktoré tvorí kamenná doska vodorovne uložená vo výške pliec na dvoch zvislých kamenných pilieroch zapustených do zeme, kde si pútnik môže zložiť ťažké bremeno a chytiť dych. Tankamma cúva pred bratom a dľaňami ho tlačí do rozložitej hrude, aby spomalil. „*Móne*,“ osloví ho, lebo je od nej o tolko mladší, že by mohol byť skôr jej synom než bratom. „*Móne*,“ lapá po dychu. Situácia je vážna, ale brat ju komicky tlačí pred sebou ako orač pluh, a ona si nemôže pomôcť a rozosmeje sa.

„Pozri sa na mňa,“ prikáže mu s úsmevom. Koľkokrát ho už videla takto sa mračiť? Robieval to už ako bábätko. Keď im umrela matka, brat mal iba štyri roky a Tankamma prebrala jej úlohu. Spievala mu a držala ho v náručí, aby sa mu vystrelo pokrčené čielko. Keď ho neskôr najstarší brat obral o dom a celý majetok, ktorý mu mal patriť, Tankamma bola jediná, kto sa ho zastal.

Brat spomalí. Sestra tohto mlčanlivého muža pozná. Čo by asi tak povedal, keby mu Boh zázračne odomkol sánku? Čéči, *keď som stál vedľa tej rozochvenej vaif, chuderky, pomyslel som si: „S týmto sa mám oženiť?“ Videla si, ako sa jej chvela brada? Doma mám vlastné dieťa, o ktoré sa mi treba strachovať. Nepotrebujem ďalšie.*

„Móne, ja tomu rozumiem,“ povedala, akoby skutočne prehovoril. „Viem, ako to vyzerá. Ale nezabúdaj, že tvoja matka aj stará matka sa vydávali, keď mali ešte len deväť rokov. Áno, boli to deti a ďalej ich tak v novej domácnosti vychovávali, až kým nevyrástli. Azda takto nevznikajú najlepšie manželstvá? Skús na to všetko na chvíľu zabudnúť a predstav si to úbohé dievčatko. Opustené pred oltárom vo svadobný deň. *Ajjo*, aká hanba! Kto by sa s ňou potom oženil?“

Brat ide ďalej. „Je to dobré dievča,“ pokračuje Tankamma. „Z takej dobrej rodiny! Malý JoJo potrebuje, aby sa oňho niekto postaral. Bude to ako my dvaja, keď si bol malý. Dovoľ jej vyrásť v tvojej domácnosti. Potrebuje Parambil rovnako, ako Parambil potrebuje ju.“ Žena sa potkne. Brat ju zachytí a ona sa zase rozosmeje. „Ani slony nevedia dobre cúvať.“ Len ona dokáže v takmer nebadateľnej asymetrii jeho tváre rozpoznať úsmev. „Sama som ti to dievča vybrala, *móne*. Nepripisuj veľkú zásluhu dohadzovačovi. To ja som sa stretla s jeho matkou a videla som to dievča, hoci o tom nevedelo. Azda som ti na prvýkrát nevybrala dobre? Tvoja požehnaná prvá žena, nech dá Boh jej duši odpočinutie, by mi dala za pravdu. Dôveruj svojej *čéči* aj tentokrát.“

Dohadzovač medzitým podíde k *ačenovi*, ktorý zamrmle: „Čo to má znamenať?“

Hospodin je moja skala, moja pevnosť a môj vysloboditeľ. Otec učil malú nevestu, aby si to hovorila, keď sa bojí. *Moja skala, moja pevnosť.* Tajomná energia vyžarujúca z oltára sa na nej usadí ako kamža a zaplaví ju dokonalý pokoj. Tento kostol vysvätil jeden z dvanástich apoštolov, stál na tej istej zemi, kde teraz stojí ona: jediný apoštol, ktorý sa dotýkal Kristových rán. Nevesta odrazu pocíti nepredstaviteľné porozumenie,

ten hlas sa jej prihovára nezvučne a nehybne. Hovorí: *Ja som s vami po všetky dni.*

Odrazu sa vedľa nej opäť zjavia ženíchove bosé nohy. *Aké krásne sú nohy tých, ktorí zvestujú dobré veci.* Toto sú však drsné nohy, zrohovatené a odolné voči trňom, schopné rozkopať hnijúci peň a zručné pri hľadaní štrbín pri šplhaní na palmy. Chodidlá sa pohnú, vedia, že ich niekto súdi. Nevesta si nemôže pomôcť, vzhliadne k nemu. Nos má ostrý ako sekera, pery plné a bradu vystrčenú. Vlasy má čierne ako uhoľ a bez jedinej šediny, čo ju prekvapí. Je od nej oveľa tmavší, ale pekný. Udivuje ju intenzita pohľadu, ktorý ženích upiera na kňaza: vyzerá ako mangusta očakávajúca útok hada, aby sa mu mohla uhnúť, zvrtnúť sa a schmatnúť ho za krk.

Obrad musel plynúť rýchlejšie, než si uvedomovala, pretože matka nevesty odrazu ženíchovi pomáha odkryť jej hlavu. Muž sa presunie za nevestu. Položí jej dlane na plecía a okolo krku jej uviaže jemný zlatý náhrdelník *minnu*. Dotyk jeho prstov jej pripadá žeravý ako uhlíky.

Ženích urobí hrubú značku do cirkevnej matriky a podá jej pero. Vpíše do nej svoje meno, deň, mesiac a rok 1900. Keď zdvihne zrak, muž vychádza z kostola. Kňaz sa pri pohľade na miznúcu postavu opýta: „Čo je? Zabudol ryžu na ohni?“

Jej manžel na móle, vedľa ktorého poskakuje čln a netrpezlivo pomykáva lanom, nie je.

„Tvoj manžel už od malička radšej chodil pešo,“ vysvetlí jej nová švagriná. „Na rozdiel odo mňa. Načo by som chodila, keď sa môžem odviezť?“ Tankammin smiech je nákazlivý. Teraz sa však už matka s dcérou musia na brehu rozlúčiť. Tisnú sa k sebe, veď ktovie, kedy sa znovu uvidia. Dievčatko má teraz nové priezvisko a nový domov, ešte ho nevidela, ale už tam patrí. Toho starého sa musí vzdať.

Aj Tankamme zvlhli oči. „Neboj sa,“ vraví rozrušenej matke. „Postarám sa o ňu ako o vlastné dieťa. Dva-tri týždne ostanem v Parambile. Dovtedy bude novú domácnosť poznať lepšie ako Knihu žalmov. Neďakuj mi. Všetky moje deti už vyrástli. Ostanem s ňou, až kým nezačnem chýbať manželovi.“

Malá nevesta sa s roztrasenými nohami odlepí od matky. Tankamma ju vezme na ruky a oprie si ju o bok ako malé dieťa, inak by nevesta azda aj spadla. Inštinktívne obopne nohami Tankammin mohutný pás a pritisne si líce k jej mäsitému plecu. V tejto polohe sa pozerá za opustenou

postavou mávajúcou z móla, ktorá oproti obriemu krížu v pozadí vyzerá ako trpaslík.

Domov malej nevesty a jej ovdoveného ženícha sa nachádza v Travankúre na južnom výbežku Indie stisnutom medzi Arabskými morom a Západným Ghátom, dlhým pohorím, ktoré sa tiahne súbežne so západným pobrežím. Tunajšiu krajinu tvaruje voda a ľudí spája jazyk zvaný malajalámčina. More sa stretáva s bielou plážou a siaha prstami do vnútrozemia, prepletá sa s riekami, ktoré sa pod zelenou klenbou hadia dolu svahmi Ghátu. Je to fantastický detský svet riečok a kanálov pretkaný mriežkou jazier a lagún, labyrintmi stojatých vôd a fľaško-vozelených lotosových rybníkov a tvorí rozľahlý obehový systém. Ako vravieval jej otec, všetka voda je prepojená. Táto krajina zrodila Malajalámcov, ktorí sú rovnako pohybliví ako tá tekutina, čo ich obklopuje, ich gestá sú plynulé, vlasy sa im vlnia, a keď sa plavia od jedných príbuzných k druhým, smiech sa z nich len tak leje, pulzujú a putujú pritom ako krvné telieska v cievnom systéme poháňané tlkotom veľkého monzúnového srdca.

Tento kraj sa natoľko hemží kokosovými a palmírovými palmami, že v noci sa vám ich nariasené siluety kolíšu a trblietajú aj na pozadí zavretých viečok. Dobré sny musia obsahovať zelené vejárovité listy a vodu, zatiaľ čo ich neprítomnosť je typická pre nočné mory. Keď Malajalámci hovoria o „zemi“, myslia ňou aj vodu. Oddeliť od seba tieto dve veci im dáva asi taký zmysel ako oddeliť nos od úst. Malajalámci sa so svojím tovarom plavia na skifoch, kanoe, bárkach a trajektoch po celom Travankúre, Kóčíne a Malabáre tak hybko, že vnútrozemci si to nevedia ani predstaviť. Keďže tam nie sú poriadne cesty, pravidelná autobusová doprava ani mosty, ich diaľnicou je voda.

Za čias života našej malej nevesty sú kráľovské rodiny v Travankúre a Kóčíne – dynastie, ktorých korene siahajú do stredoveku – pod britskou nadvládou a patria medzi „kniežacie štáty“. Britské jarmo si na krku nesie vyše päťsto kniežacích štátov, čiže polovica suchozemskej Indie, väčšina z týchto štátov je však malá a nepodstatná. Maharadžovia väčších kniežacích štátov, ako sú Hajdarabád, Majsúr a Travankúr, majú právo vypáliť deväť až dvadsaťjeden sálv*, podľa toho, aký je ich maha-

* Poznámka prekladateľky: Vypáliť na pozdrav dvadsaťjeden sálv znamená najvyššiu vojenskú poctu.

radža dôležitý v očiach Britov (a často to zodpovedá aj počtu Rolls-Royceov v jeho garáži). Maharadžovia vyberajú od svojich poddaných dane, z ktorých platia Britom desiatok, aby si mohli ponechať svoje paláce, autá i status a vládnuť aspoň poloaunómne.

Naša nevesta v dedine ležiacej v kniežacom štáte Travankúr britského vojaka ani štátneho úradníka nikdy nestretla. V prezidentstvách, ako sú Madrás či Bombaj, by sa jej toto stať nemohlo, pretože tie sa Britmi, ktorí ich priamo spravovali, hemžili. Travankúr, Kóčín a Malabár, kde sa hovorí malajalámčinou, sa v pravý čas spoja a v jednom z cípov Indie vytvoria pobrežný štát v tvare ryby s názvom Kérala. Hlava ryby bude ukazovať k Cejlónu (dnešnej Srí Lanke), chvost k štátu Góa a jej oči budú túžobne hľadiť ponad oceán k Dubaju, Abú Zabí, Kuvajtu a Rijádu.

Kdekoľvek v Kérale vrazíte rýľ do pôdy, vytryskne odtiaľ hrdzavá voda ako krv spod skalpela: tento bohatý lateritový elixír vyživuje všetko živé. Človek môže ignorovať tvrdenie, že zo životaschopných, no potratených plodov pochovaných do tejto pôdy vyrastú diví ľudia, pravdou však je, že koreniam sa tu darí ako nikde inde na svete. Celé storočia pred Kristom námorníci zo Stredného východu chytali do latinských plachiet svojich plachtencov *dau* juhozápadné vetry a plavili sa k Pobrežiu korenia, aby tam nakúpili čierne korenie, klinčeky a škoricu. Keď sa obchodné vetry obrátili, vracali sa do Palestíny, kde korenia za hotový majetok predávali kupcom z Janova a Benátok.

Dopyt po korení sa prehnal Európou podobne ako syfilis či mor a rovnakým spôsobom sa tam aj dostal: na lodiach s námorníkmi. Táto infekcia však bola užitočná, korenie predlžovalo trvanlivosť potravín i životy spotrebiteľov.

Malo to však aj ďalšie výhody. V Birminghame istý kňaz žul škoricu, aby zamaskoval, že z neho tiahne víno, čo farníčky považovali za neodolateľné, a tak dotyčný napísal populárny pamflet *Nové omáčky sladké a ostré: Zábava pre nezbedné páriky a príjemné spestrenie pre pánov a ich manželky*. Apatekári plesali, že odvary z kurkumy, kókamu a čierneho korenia zázračne liečia vodnatieľku, pakostnicu aj lumbago. Jeden marseilleský lekár zistil, že keď primalý alebo ochabnutý penis natriete zázvorom, partnerke zabezpečíte „takú rozkoš, že už nebude chcieť, aby ste z nej zliezli“. Je to zvláštne, ale západným kuchárom vôbec nenapadlo nasucho opražiť a pomlieť čierne korenie, zmiešať ho so semenkami feniklu, kardamómom, klinčkami a škoricou a pridať túto

zmes korenín do oleja k horčičným semenkam, cesnaku a cibuli, z čoho by vznikla masala, čiže základ každého kari.

Keďže ceny korenia v Európe boli porovnateľné s cenami drahokamov, arabskí námorníci celé storočia zatajovali, že to korenie dovážajú z Indie. Portugalci (a neskôr Holanďania, Francúzi aj Angličania) sa od 15. storočia vydávali na expedície hľadať krajinu, kde rastú tie neoceniteľné korenia. Hľadači pripomínali nadržaných mladíkov, ktorí zavetrili vôňu ľahkej ženy. Kde je? Na východe, vždy niekde na východe.

Vasco da Gama sa však z Portugalska nevybral na východ, ale na západ. Preplavil sa okolo pobrežia západnej Afriky, oboplával Africký roh a vrátil sa z druhej strany. Da Gama kdesi v Indickom oceáne zajal arabského kormidelníka a mučením ho donútil, aby mu ukázal cestu k Pobrežiu korenia, čiže k dnešnej Kérale. Najdlhšiu plavbu v dovtedajšej histórii zakončili neďaleko mesta Kóžikkót.

Na kóžikkótskeho *zamorina* da Gama veľký dojem nespravil, keďže monarcha mu ako dary poslal morské koraly a mosadz, zatiaľ čo da Gama od *zamorina* dostal rubíny, smaragdy a hodváb. Ambícia priniesť pohanom Kristovu lásku deklarovaná da Gamom ho rozosmiala. Azda tento idiot nevie, že tisícštyristo rokov pred jeho príchodom do Indie – dokonca predtým, než sa svätý Peter dostal do Ríma – zakotvil kúsok odtiaľto na pobreží svoju obchodnú plachetnicu *dau* jeden z dvanástich apoštolov, samotný svätý Tomáš?

Legenda hovorí, že svätý Tomáš dorazil v roku 52 nášho letopočtu a vylodil sa neďaleko dnešného Kóčinu. Stretol chlapca, ktorý sa práve vracal z chrámu. „Počuje Boh tvoje modlitby?“ opýtal sa ho. Chlapec odvetil, že určite áno. Svätý Tomáš vyšplechol vodu a kvapky ostali visieť v povetrí. „A dokáže tvoj Boh toto?“ Vďaka podobným ukázkam, či už išlo o mágiu alebo zázraky, sa mu podarilo konvertovať niekoľko brahmanských rodín na kresťanstvo, hoci neskôr ho v Madráse umučili. Prví konvertiti, kresťania svätého Tomáša, ostali tejto viere verní a do manželstva vstupovali iba v rámci vlastnej komunity. Časom sa z nich vďaka spoločným zvykom a kostolom stalo veľmi úzko prepojené spoločenstvo.

Dvanásťročná nevesta a vdovec v strednom veku, ktorí sa vzali o dvetisíc rokov neskôr, tiež patrili k potomkom prvých indických konvertitov.

„Čo sa stalo, stalo sa,“ povie naša malá nevesta, keď neskôr bude vnučka pomenovaná po nej prosíkať, aby jej stará mama rozpovedala príbeh o predkoch. Dievčatko počulo klebety, že ich rodokmeň sa hemží tajom-